

CONSEIL DE L'ÉGALITÉ DES CHANCES ENTRE HOMMES ET FEMMES
RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN
RAT FÜR CHANCENGLEICHHEIT ZWISCHEN MÄNNER UND FRAUEN

**Advies nr 81 van Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en vrouwen
van 12 maart 2004 inzake de regionale en Europese verkiezingen van juni 2004
Balans en analyse van de parlementsverkiezingen van 18 mei 2003 :**

Advies nr 81 van Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en vrouwen van 12 maart 2004 inzake de regionale en Europese verkiezingen van juni 2004 Balans en analyse van de parlementsverkiezingen van 18 mei 2003 :

Balans en analyse van de parlementsverkiezingen van 18 mei 2003 :

De laatste parlementsverkiezingen werden gekenmerkt door de eerste toepassing van de « pariteitwet »¹. Voortaan verbiedt deze wet dat het verschil tussen het aantal kandidaat-titularissen en kandidaat-opvolgers van elk geslacht meer dan één bedraagt. Daarnaast bepaalt ze dat de eerste twee kandidaten op elke lijst niet van hetzelfde geslacht mogen zijn. Een overgangsbepaling stelde evenwel dat bij de eerste verkiezing na de inwerkingtreding van de wet de eerste drie kandidaten van elke lijst niet van hetzelfde geslacht mochten zijn.

Naast de invoering van de pariteitwet gingen ook een aantal aanpassingen van de Kieswet aan de verkiezingen vooraf: de vergroting van de kieskringen voor de verkiezing van de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de invoering van een kiesdrempel van 5% en de vermindering met de helft van de devolutive werking van de lijststem.

De resultaten van de parlementsverkiezingen van 18 mei 2003 in termen van gender wijzen op een sterke vooruitgang van de vrouwelijke aanwezigheid in het federaal Parlement.

Bij de laatste verkiezingen haalden de vrouwen 52 zetels op de 150 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, wat overeenkomt met 34,6% van de zetels. Ter herinnering, na de verkiezingen van 1999 verwierven de vrouwen 29 van de 150 zetels van de Kamer, wat overeenkwam met 19,3% van alle verkozenen. De vrouwelijke verkozenen haalden dus 23 zetels meer dan na de verkiezingen van 1999. Met een evolutie van 19,3% naar 34,6% vrouwelijke verkozenen is de vrouwelijke aanwezigheid in de Kamer van Volksvertegenwoordigers dus met 79,3% gestegen tussen de parlementsverkiezingen van 1999 en 2003.

Als men de effectieve samenstelling van de Kamer bekijkt, stelt men de aanwezigheid van 53 vrouwen vast. Na de plaatsvervangingen is er dus nog een volksvertegenwoordigster meer, wat het percentage vrouwen in de Kamer op 35,3% brengt.

In 1999 waren 12 van de 40 rechtstreeks verkozenen voor de Senaat (30%) vrouwen. Bij de laatste verkiezingen verwierven ze 15 zetels van de 40, een percentage van 37,5%. De vrouwen halen dus 3 zetels meer (7,5%) dan na de verkiezingen van 1999. Met een evolutie van 30% naar 37,5% stijgt de vrouwelijke aanwezigheid dus met 7,5%, zijnde een vooruitgang met een kwart (25%) van het percentage vrouwen in deze assemblee.

Na de plaatsvervangingen, de toevoeging van de gemeenschapssenatoren en de gecoöpteerde senatoren tellen we 22 vrouwen onder de 71 senatoren, wat uiteindelijk neerkomt op bijna 31% vrouwen in de Senaat. Het percentage vrouwen dat daadwerkelijk in de Senaat zetelt is dus kleiner dan het percentage vrouwen onder de rechtstreeks verkozenen.

¹ Wet van 18 juli 2002 tot waarborging van een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten van de kandidaturen voor de verkiezingen van de federale Wetgevende Kamers en van de Raad van de Duitstalige Gemeenschap, Belgisch Staatsblad van 28 augustus 2002.

Absolute cijfers en percentages van de vrouwelijke verkozenen in de Kamer bij de verkiezingen van 1999 en 2003

Partijen	Vrouwelijke verkozenen/ totaal in 1999	Percentage vrouwelijke verkozenen in 1999	Vrouwelijke verkozenen/ totaal in 2003	Percentage vrouwelijke verkozenen in 2003
PRL/MR	4/18	22,2%	10/24	41,6%
ECOLO	6/11	54,5%	2/4	50,0%
PSC/CDH	1/10	10,0%	2/8	25,0%
PS	2/19	10,5%	10/25	40,0%
FN	0/1	0,0%	0/1	0,0%
<i>Totaal Franstalige Partijen</i>	13/59	22,0%	24/62	38,7%
VU-ID/N-VA	3/8	37,5%	0/1	0,0%
SP/SP.a-Spirit	0/14	0,0%	9/23	39,1%
VLAAMS BLOK	1/15	6,6%	4/18	22,2%
CVP/CD&V	4/22	18,2%	6/21	28,5%
VLD	4/23	17,4%	9/25	36,0%
Agalev	4/9	44,4%	/	/
Totaal Nederlandstalige partijen	16/91	17,6%	28/88	31,8%
<i>TOTAAL</i>	29/150	19,3%	52/150	34,6%

Absolute cijfers en percentages van de vrouwelijke verkozenen in de Senaat bij de verkiezingen van 1999 en 2003

Partijen	Vrouwelijke verkozenen/ totaal in 1999	Percentage vrouwelijke verkozenen in 1999	Vrouwelijke verkozenen/ totaal in 2003	Percentage vrouwelijke verkozenen in 2003
PRL/MR	1/5	20%	1/5	20%
Ecolo	1/3	33,3%	1/1	100%
PSC/CDH	1/3	33,3%	1/2	50%
PS	1/4	25%	2/6	33,3%
FN	/	/	1/1	100%
<i>Totaal Franstalig College</i>	4/15	26,7%	6/15	40%
VU-ID/N-VA	0/2	0	/	/
SP/SPa-Spirit	1/4	25%	4/7	57,1%
VB	1/4	25%	1/5	20%
CVP/CD&V	2/6	33,3%	2/6	33,3%
VLD	2/6	33,3%	2/7	28,6%
AGALEV	2/3	66,7%	/	/
<i>Totaal Nederlandstalig college</i>	8/25	32%	9/25	36%
<i>TOTAAL</i>	12/40	30%	15/40	37,5%

In de analyse² die ze uitgevoerd heeft na de laatste parlementsverkiezingen, onderstreept dr. Petra Meier de invloed van de vergroting van de kieskringen op de verbetering van de vrouwelijke vertegenwoordiging in het Parlement. Hoewel de pariteitswet vanzelfsprekend de aanwezigheid van vrouwen op de kandidatenlijsten heeft begunstigd en de vermindering van de impact van de lijststem, volgens haar, geen negatief gevolg heeft gehad op de vertegenwoordiging van de vrouwen in het Parlement, vindt ze dat de stijging van het aantal verkozen vrouwen vooral te wijten is aan de vergroting van de kieskringen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Haar analyse is gebaseerd op het feit dat de stijging van het aantal verkozen vrouwen vooral in de Kamer heeft plaatsgevonden, wat overigens de kloof tussen Kamer en Senaat wat betreft het aantal verkozen vrouwen verminderd heeft. Volgens haar hebben de politieke partijen gebruik gemaakt van de uitbreiding van de kieskringen en dus het grotere aantal verkiesbare plaatsen per partij en per kieskring (party magnitude), om meer vrouwen op verkiesbare plaatsen te zetten.

Petra Meier onderstreept evenwel het feit dat, hoewel de twee nieuwe maatregelen (pariteitswet en uitbreiding van de kieskringen) op zich een beter evenwicht tussen vrouwen en mannen begunstigen, in de grote kieskringen het positieve effect van de nieuwe dubbele (50% en 1 op 3 bij de lijsttrekkers) op een gedeelte van de verkiesbare plaatsen betrekking hebben.³

Aanbevelingen :

- In juni 2004 vinden de eerste regionale en Europese verkiezingen plaats waarbij de pariteitswetten zullen toegepast worden. Daarbij zal de overgangsmaatregel van toepassing zijn volgens welke bij de eerste verkiezing na het van kracht worden van de wet, de beide geslachten slechts op de eerste drie plaatsen moeten vertegenwoordigd worden. Het bureau vindt dat er verder moet gegaan worden en dat de afwisseling op de gehele lijst moet geëist worden. Daarom moedigt het bureau de lancering van nieuwe parlementaire initiatieven aan om het principe van de afwisseling vrouwen-mannen op de kandidatenlijsten bij wet te verplichten. In het raam van de verkiezingen van juni 2004 roept het bureau de politieke partijen op om de geest van de pariteitswet na te leven en te zorgen voor de toepassing van het ritssysteem, m.a.w. de afwisseling van vrouwen en mannen op hun kandidatenlijsten.
- Met het oog op transparantie en efficiëntie en vooral het creëren van meer kansen voor vrouwen, is het bureau tegen de cumulatie van mandaten en de cumulatie op de kandidatenlijsten (aanwezigheid van dezelfde persoon op verschillende lijsten). Het bureau roept ook de politieke mandatarissen op om het mandaat waarvoor ze verkozen zijn ook effectief op te nemen.
- Om de politiek transparanter en efficiënter te maken voor mensen, wenst het bureau ook dat de federale, regionale en Europese verkiezingen samen zouden worden gevoegd en de gemeente- en provincieraadsverkiezingen ook.
- De bureauleden willen ook de aandacht vestigen op de noodzaak van het waarborgen van de diversiteit van de samenstelling van de verschillende wetgevende vergaderingen.

² MEIER, Petra, *De hervorming van de kieswet, de nieuwe quota en de m/v verhoudingen na de verkiezingen van mei 2003*, Vakgroep Politieke Wetenschappen, Brussel, VUB, 2003.

³ MEIER, Petra, *op.cit.*, p. 16-17.

Daarom roepen ze de politieke partijen op om bij de samenstelling van hun kandidatenlijsten rekening te houden met alle bevolkingsgroepen in de samenleving

- Het bureau is voorstander van het behoud van de huidige regeling van de devolutive werking van de lijststem, die tot de helft werd teruggebracht door de wet van 27 december 2000, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 24 januari 2001. De verdere afschaffing van de impact van de lijststemmen zou immers kunnen leiden tot een verregaande individualisering van de politiek en “spektakelpolitiek”.
- Het bureau is voorstander van de herinvoering van de opvolgerslijsten voor de regionale en Europese verkiezingen. Het bureau vindt immers dat deze lijsten in dit verband voor velen, en met name voor vrouwen, de mogelijkheid bieden om toegang te vinden tot het politiek besluitvormingsproces. In het raam van de eventuele herinvoering van de opvolgerslijsten wenst het bureau dat de politieke partijen bij toekenning van de eerste plaats op de effectieve lijst aan een man of een vrouw de eerste plaats op de opvolgerslijst voor iemand van het andere geslacht zouden voorbehouden.
- Het bureau vindt het noodzakelijk dat de partijen en de overheden werk maken van opleidingen ter ondersteuning van de vrouwen en mannen die hun intrede doen in de politiek. Dit coaching- en mentoringsysteem zou in het bijzonder moeten gericht zijn op het beter uitbouwen van verschillende netwerken die vaak een belangrijke rol spelen in het kader van de politieke besluitvorming.
- Het bureau wenst daarnaast dat er binnen de politieke partijen “genderinstanties” opgericht zouden worden en gelijke kansenplannen geïmplementeerd opdat ze beter rekening zouden houden met de evolutie van de genderdimensie binnen hun verschillende structuren.
- Gezien de positieve gevolgen van de uitbreiding van de kieskringen voor de samenstelling vrouwen-mannen op het niveau van de Kamer van Volksvertegenwoordigers (zie boven), is het bureau voorstander van de vergroting van de kieskringen voor de regionale verkiezingen.
- Het bureau benadrukt ook het grote belang van andere randvoorwaarden om een mandaat beter uit te voeren zijn: politiek verlof, combinatie gezin arbeid, statuut van de politieke mandataris, enz. De nodige voorwaarden moeten worden gecreëerd opdat de overheid en de politieke partijen hierover hun verantwoordelijkheid opnemen.
- Tot slot vindt het bureau het noodzakelijk om vrouwen te blijven sensibiliseren over het politieke leven. Zonder de zeer veeleisende kant van de politiek te willen verbergen, vindt het bureau het noodzakelijk om het positieve aspect van een politiek engagement in de verf te zetten.

Bibliografie:

- « Power-training. Een gids voor vrouwen », Raad van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen ;
- Handleiding bij de machtswijzer, Nederlandstalige vrouwenraad.

